

Genomförande av EU:s försvarardirektiv

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till de lagändringar som krävs för att genomföra direktivet om försvararrättigheter och avslår en följdmotion.

Förslaget innebär att en misstänkt som är frihetsberövad och företräds av en offentlig försvarare, eller av en privat försvarare som uppfyller motsvarande krav, får en oinskränkt rätt att träffa och samtala i enrum med sin försvarare. Detsamma ska gälla för annan kontakt i form av t.ex. telefonsamtal eller brev mellan den frihetsberövade och hans eller hennes försvarare. För frihetsberövade som företräds av en privat försvarare som inte uppfyller de krav som ställs på en offentlig försvarare kan dessa rättigheter i undantagsfall begränsas. Det införs också en uttrycklig regel om att ett barn som har frihetsberövats ska ha rätt att omedelbart få en närstående underrättad om skälen för frihetsberövandet.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 27 november 2016.

I betänkandet finns en reservation (SD).

Behandlade förslag

Proposition 2015/16:187 Genomförande av EU:s försvarardirektiv.

Ett yrkande i en följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Genomförande av EU:s försvarardirektiv	5
Reservation	11
Utredning om lagändringar, punkt 2 (SD)	11
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	13
Propositionen	13
Följdmotionen	13
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	14

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Genomförande av EU:s försvarardirektiv

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,
3. lag om ändring i häkteslagen (2010:611).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2015/16:187 punkterna 1–3.

2. Utredning om lagändringar

Riksdagen avslår motion

2016/17:66 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD).

Reservation (SD)

Stockholm den 20 oktober 2016

På justitieutskottets vägnar

Beatrice Ask

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Beatrice Ask (M), Annika Hirvonen Falk (MP), Helene Petersson i Stockaryd (S), Elin Lundgren (S), Krister Hammarbergh (M), Arhe Hamednaca (S), Kent Ekeröth (SD), Anti Avsan (M), Susanne Eberstein (S), Johan Hedin (C), Anders Hansson (M), Petter Löberg (S), Adam Marttinen (SD), Roger Haddad (L), Linda Snecker (V), Andreas Carlson (KD) och Sanne Lennström (S).

Redogörelse för ärendet

Utskottet behandlar i betänkandet regeringens proposition 2015/16:187 Genomförande av EU:s försvarardirektiv. Förslaget innehåller de lagändringar som krävs för att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/48/EU om rätt till tillgång till försvarare i straffrättsliga förfaranden och förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder samt om rätt att få en tredje part underrättad vid frihetsberövande och rätt att kontakta tredje parter och konsulära myndigheter under frihetsberövandet (försvarardirektivet). Direktivet är ett led i arbetet inom EU för att stärka misstänkta och tilltalades processuella rättigheter i straffrättsliga förfaranden.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2. Lagförslaget har granskats av Lagrådet.

En motion har väckts med anledning av propositionen.

Utskottets överväganden

Genomförande av EU:s försvarardirektiv

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår ett motionsyrkande med en begäran om ett tillkännagivande om ändringar.

Jämför reservationen (SD).

Bakgrund

Under det svenska ordförandeskapet i EU hösten 2009 antog rådet en resolution om en färdplan för att stärka misstänkta och tilltalades processuella rättigheter vid straffrättsliga förfaranden.

Hittills har två åtgärder enligt färdplanen antagits och genomförts. Det första steget i färdplanen, ett direktiv om rätt till tolkning och översättning vid straffrättsliga förfaranden, antogs 2010. Direktivet ledde till vissa anpassningar i svensk rätt (prop. 2012/13:132, bet. 2012/13:JuU23, rskr. 2012/13:286). Det andra steget i färdplanen, ett direktiv om rätten till information vid straffrättsliga förfaranden, antogs 2012. Även detta direktiv medförde vissa lagändringar (prop. 2013/14:157, 2013/14:JuU26, rskr. 2013/14:222).

Den 22 oktober 2013 antogs det nu aktuella försvarardirektivet, som genomför ytterligare en del av åtgärderna i färdplanen för att stärka misstänkta och tilltalades processuella rättigheter i straffrättsliga förfaranden. Direktivet trädde i kraft den 26 november 2013 och ska vara genomfört i svensk rätt senast den 27 november 2016. Syftet med direktivet är att fastställa minimiregler om att misstänkta och tilltalade i straffrättsliga förfaranden och personer som är föremål för förfaranden enligt en europeisk arresteringsorder har rätt att få tillgång till en försvarare, att få en tredje part underrättad om ett frihetsberövande och att kontakta tredje parter och konsulära myndigheter under ett frihetsberövande. Direktivet bör däremot inte påverka förfaranden som är avsedda för situationer där det finns objektiva och faktiska omständigheter som ger anledning till misstanke att försvararen har samröre med den misstänkta eller tilltalade i brott (skäl 33 till försvarardirektivet).

I detta sammanhang kan nämnas att det i 23 kap. 4 § brottsbalken anges att ansvar som är föreskrivet i denna balk för en viss gärning ska ådömas inte bara den som utfört gärningen utan även annan som främjat denna med råd eller dåd. En bestämmelse som i viss utsträckning kompletterar medverkansansvaret finns i 2 § lagen (1985:354) om förbud mot juridiskt eller ekonomiskt biträde i vissa fall.

I propositionen föreslår regeringen de lagändringar som krävs för att genomföra direktivet.

Propositionen

Försvarare i straffrättsliga förfaranden

Enligt försvarardirektivet ska den som är misstänkt eller tilltalad ha rätt att ha tillgång till en försvarare. Direktivet omfattar både privata och offentliga försvarare.

Enligt svensk rätt får den misstänkte biträdas av en försvarare vid sin talans förberedande och utförande (21 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken). En offentlig försvarare ska förordnas för en misstänkt som är anhållen eller häktad om han eller hon begär det (21 kap. 3 a §). Även i vissa andra angivna fall ska en offentlig försvarare förordnas.

Till offentlig försvarare ska en advokat som är lämplig för uppdraget förordnas. Om det finns särskilda skäl, får det utses någon annan lämplig person som har avlagt de kunskapsprov som är föreskrivna för behörighet till domaranställning, vilket innebär att personen ska ha avlagt juristexamen (21 kap. 5 § rättegångsbalken). Det ställs alltså högre krav på den som får förordnas som offentlig försvarare än på den som får utses till privat försvarare.

Regeringen gör i propositionen bedömningen att rätten till tillgång till försvarare enligt direktivet, dvs. rätten att träffa försvararen och samtala i enrum, rätten till kontakt med försvararen och rätten att ha försvararen närvarande vid förhör, bör gälla utan undantag för den som företräds av en offentlig försvarare. I dessa sammanhang bör privata försvarare som uppfyller de krav som ställs på en offentlig försvarare likställas med offentliga försvarare. Det bör fortfarande vara möjligt att inskränka rätten till tillgång till försvarare för en misstänkt som företräds av en privat försvarare som inte uppfyller dessa krav.

Regeringen bedömer att det inte finns skäl att införa skärpta krav på den som får vara privat försvarare för en frihetsberövad person.

Rätten att träffa och samtala med försvararen i enrum

Enligt försvarardirektivet ska en misstänkt och tilltalad ha rätt att tala med sin försvarare i enrum, även före polisförhör och andra förhör. Undantag får göras under vissa förutsättningar men ska tillämpas restriktivt.

I Sverige gäller en oinskränkt rätt för en misstänkt eller tilltalad som inte är frihetsberövad att träffa och tala i enrum med sin försvarare. Det saknas alltså bestämmelser som begränsar denna möjlighet. Detta gäller oavsett om försvararen är offentlig eller privat. Motsvarande måste anses gälla för en misstänkt som har reseförbud.

Enligt nu gällande svensk lag får den som är anhållen eller häktad inte förvägras att träffa sin försvarare, oavsett om det är en offentlig eller en privat

försvare. En anhållen eller häktad person får inte heller förvägras att träffa sin offentliga försvarare i enrum. För den som har en privat försvarare finns en sådan rätt endast om förundersökningsledaren eller åklagaren medger det eller domstolen finner att det kan ske utan men för utredningen eller för ordningen eller säkerheten på förvaringsplatsen (21 kap. 9 § rättegångsbalken).

Regeringen föreslår i propositionen att bestämmelsen om en anhållen eller häktad persons rätt att träffa sin försvarare och rätt till samtal i enrum med försvararen ändras så att det framgår tydligare att det är den frihetsberövade och inte försvararen som har denna rätt. Det förtydligas också att rätten även gäller för den som är gripen. Rättigheten ska på samma sätt som för den som har en offentlig försvarare gälla utan begränsningar för en misstänkt som har utsett en privat försvarare som uppfyller de krav som ställs på en offentlig försvarare. Om den frihetsberövade har en privat försvarare som inte uppfyller de krav som ställs på en offentlig försvarare får undersökningsledaren eller åklagaren besluta att den frihetsberövade inte får träffa sin försvarare. En förutsättning för ett sådant beslut ska vara att det är nödvändigt för att hindra att sakens utredning väsentligen försvåras eller för att avvärja fara för någons liv, fysiska hälsa eller frihet. Om den frihetsberövade får träffa sin försvarare ska ett sådant möte få ske i enrum.

Rätten att kontakta försvararen

Enligt bestämmelser i försvarardirektivet ska en misstänkt och tilltalad ha rätt att kontakta, dvs. kommunicera på annat sätt än genom sammanträffande i enrum, sin försvarare, även före ett förhör. Det får under vissa förutsättningar göras undantag från rättigheten. Undantagen ska tillämpas restriktivt.

Enligt svensk rätt gäller redan denna rättighet när den misstänkte eller tilltalade inte är frihetsberövad, eftersom det saknas bestämmelser som begränsar en sådan persons möjlighet att kommunicera med sin försvarare. Det gäller oavsett om försvararen är offentlig eller privat.

När den misstänkte eller tilltalade är frihetsberövad finns bestämmelser i häkteslagen om hans eller hennes rätt att kommunicera med andra personer (3 kap. och 6 kap.). Rätten till kontakt kan bestå av kontakt i form av elektronisk kommunikation som t.ex. användning av fast telefoni, mobil telefoni, internet eller e-post. Rätten till kontakt kan också bestå av försändelser i form av brev, skriftliga meddelanden eller paket till eller från en misstänkt eller tilltalad. Bestämmelserna föreskriver hur kontakt får ske och i vilken omfattning den får begränsas.

En försändelse mellan en intagen och hans eller hennes offentliga försvarare får enligt nu gällande lag inte vägras. Det finns inte någon motsvarande bestämmelse när det gäller rätt till elektronisk kommunikation. Däremot får en sådan rätt mellan den intagne och hans eller hennes offentliga försvarare anses följa av att det finns en oinskränkt rätt att träffa och samtala i enrum med en offentlig försvarare.

Regeringens förslag innebär att elektronisk kommunikation mellan en intagen och hans eller hennes offentliga försvarare inte ska få vägras. Detsamma gäller elektronisk kommunikation mellan en intagen och en privat försvarare som uppfyller de krav som ställs på en offentlig försvarare. Bestämmelsen i häkteslagen om att försändelser mellan en intagen och hans eller hennes offentliga försvarare ska vidarebefordras utan granskning ska även omfatta privata försvarare som uppfyller de krav som ställs på en offentlig försvarare. För en intagen som företräds av en annan privat försvarare ska elektronisk kommunikation och vidarebefordran av försändelser kunna vägras om det är nödvändigt för att avvärja fara för någons liv, fysiska hälsa eller frihet.

Rätten att ha försvararen närvarande vid förhör och andra utredningsåtgärder

Enligt försvarardirektivet ska en misstänkt eller tilltalad ha rätt att ha sin försvarare närvarande och medverkande när den misstänkte eller tilltalade förhörs. Förutom närvaro vid förhör ska en misstänkt eller tilltalad ha rätt att ha sin försvarare närvarande vid en vittneskonfrontation, ett konfrontationsförhör eller en rekonstruktion, om det krävs eller tillåts att den misstänkte eller tilltalade är närvarande då. Undantag får göras under vissa förutsättningar. Undantagen ska tillämpas restriktivt.

Enligt rättegångsbalken har den misstänkte och hans eller hennes försvarare rätt att närvara vid förhör under förundersökningen som hålls på begäran av den misstänkte (23 kap. 10 § fjärde stycket). Vidare finns en rätt för försvararen att närvara vid andra förhör, om det kan ske utan men för utredningen. Denna reglering gäller både förhör med den misstänkte själv och förhör med andra personer. Motsvarande gäller när åtal väckts, och den misstänkte alltså har blivit tilltalad, när förundersökningen behöver kompletteras med förhör (23 kap. 23 § rättegångsbalken). I svensk rätt finns det enbart vid förhör påkallade av den misstänkte själv en ovillkorlig rätt för en försvarare att närvara.

Regeringens förslag innebär att en misstänkt som har en offentlig försvarare eller en privat försvarare som uppfyller de krav som ställs på en offentlig försvarare alltid ska ha rätt att ha sin försvarare närvarande när han eller hon förhörs. En misstänkt som har en privat försvarare som inte uppfyller de kraven ska som utgångspunkt ha rätt att ha försvararen närvarande vid ett sådant förhör. Om förhöret inte hålls på den misstänktes begäran ska dock en sådan försvarare även fortsättningsvis få förhindras att närvara om det är nödvändigt för att sakens utredning inte väsentligen ska försvåras eller för att avvärja fara för någons liv, fysiska hälsa eller frihet.

Rätten till konfidentialitet

Regeringens förslag innebär att elektronisk kommunikation mellan en intagen och hans eller hennes privata försvarare inte ska få avlyssnas. Vidare ska

försändelser mellan en intagen och hans eller hennes privata försvarare inte få granskas.

Rätten att få en närstående underrättad om ett frihetsberövande

Regeringens förslag innebär att rätten enligt rättegångsbalken för en frihetsberövad person att få en närstående underrättad om frihetsberövandet endast ska gälla vuxna. Motsvarande skyldighet att lämna en underrättelse om ett frihetsberövande av en person under 18 år ska regleras i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

Ikraftträdande

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 27 november 2016.

Motionen

I kommittémotion 2016/17:66 av Adam Martinen och Kent Ekeroth (båda SD) begärs att riksdagen i ett tillkännagivande ska uppmana regeringen att återkomma med ett antal ändringar i det aktuella förslaget. Motionärerna anför att regeringens förslag innebär att möjligheten att begränsa en frihetsberövads kontakt med försvararen på olika sätt minskas. Motionärerna anser att den nuvarande mer restriktiva ordningen är bättre, inte minst med tanke på utvecklingen inom den organiserade brottsligheten. Enligt motionärerna är det inte alls svårt att tänka sig en situation där en privat försvarare som uppfyller kraven som ställs på en offentlig försvarare t.ex. skulle ha brottsligt samröre med en misstänkt. Vidare anser motionärerna att förslaget bör skrivas om så att det framgår att den intagne inte får använda vilken kommunikationsutrustning som helst i kontakten med sin försvarare utan att sådan kommunikation endast får ske med utrustning som tillhandahålls eller godkänns av Kriminalvården. Motionärerna anser också att det bör utredas om och i så fall hur försändelser till eller från en försvarare ska kunna kontrolleras för att förhindra att otillåtna föremål tas in till eller ut från en person som hålls frihetsberövad.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att EU under det svenska ordförandeskapet hösten 2009 antog en resolution om en färdplan för att stärka misstänkta och tilltalades processuella rättigheter vid straffrättsliga förfaranden. Försvarardirektivet genomför en del av åtgärderna i färdplanen. Utskottet konstaterar att de lagändringar som regeringen föreslår krävs för att genomföra direktivet.

Regeringens förslag innebär att en misstänkt som är frihetsberövad och företräds av en offentlig försvarare får en oinskränkt rätt att träffa och samtala med försvararen i enrum, att kontakta försvararen samt att ha försvararen närvarande vid förhör och andra utredningsåtgärder. Regeringens förslag

innebär att samma regler som ska gälla för offentliga försvarare som är advokater också ska gälla för privata försvarare som uppfyller de krav som ställs på offentliga försvarare. Enligt regeringens förslag ska det fortfarande vara möjligt att i undantagsfall inskränka de ovan nämnda rättigheterna för en misstänkt som företräds av en privat försvarare som inte uppfyller de krav som ställs på en offentlig försvarare.

Motionärerna anför att regeringens lagförslag innebär att möjligheten att begränsa en frihetsberövads kontakt med en privat försvarare minskas och att detta riskerar att gynna den organiserade brottsligheten. Utskottet konstaterar att direktivet enligt skälen (33) inte avser att påverka förfaranden som är avsedda för situationer där det finns objektiva och faktiska omständigheter som ger anledning till misstanke om att försvararen har samröre med den misstänkta eller tilltalade i ett brott. Brottslig verksamhet från en försvarares sida bör inte anses som legitimt bistånd till misstänkta eller tilltalade inom ramen för försvarardirektivet. Vidare innehåller det svenska straffrättssystemet bestämmelser som straffbelägger biträdens medverkan till brottslig verksamhet (se 23 kap. 4 § brottsbalken och 2 § lagen [1985:354] om förbud mot juridiskt eller ekonomiskt biträde i vissa fall). Utskottet finner att det finns skäl för den ändringen som regeringen föreslår och delar alltså inte motionärernas farhågor.

Motionärerna anför vidare att regeringens lagförslag bör ändras så att det inte råder någon tvekan om att kommunikation mellan en frihetsberövad och hans eller hennes försvarare endast ska tillåtas om den sker med den utrustning som tillhandahålls eller godkänts av Kriminalvården. Utskottet konstaterar att elektronisk kommunikation mellan en intagen och en annan person får ske i den utsträckning det lämpligen kan ske (3 kap. 4 § häkteslagen [2010:611]). Med begreppet ”lämpligen kan ske” avses praktiska förutsättningar för kommunikation, t.ex. med hänsyn till anstaltens rutiner och tillgång till utrustning (prop. 2009/10:135 s. 145). Som regeringen framhåller (s. 27) är en sådan ordning även förenlig med direktivet som enligt ingressen (skäl 23) anger att medlemsstaterna får besluta om de praktiska åtgärder som avser längden, frekvensen, samt medlet för kontakt. Mot denna bakgrund saknas det anledning att göra ett sådant förtydligande som motionärerna efterfrågar.

En försändelse mellan en intagen och hans eller hennes offentliga försvarare får inte vägras eller granskas. Begränsningar får enligt regeringens förslag endast ske i förhållande till en misstänkt eller tilltalad som företräds av en privat försvarare som inte uppfyller de krav som ställs på en offentlig försvarare. Utskottet gör i denna del ingen annan bedömning än regeringen och ser inte skäl för att utreda huruvida försändelser mellan en intagen i häkte och hans eller hennes försvarare bör kontrolleras.

Utskottet anser sammanfattningsvis att regeringens lagförslag är ändamålsenligt utformat. Som framkommit ovan finns det enligt utskottet inte anledning för riksdagen att göra något sådant tillkännagivande som efterfrågas i motionen. Utskottet tillstyrker således propositionen och avstyrker motionen.

Reservation

Utredning om lagändringar, punkt 2 (SD)

av Kent Ekeröth (SD) och Adam Marttinen (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:66 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD).

Ställningstagande

Inledningsvis vill vi poängtera att processuella rättigheter i straffrättsliga förfaranden bör regleras på nationell nivå och inte på EU-nivå. När det gäller det aktuella förslaget vill vi dock anföra följande.

Vi delar inte regeringens uppfattning att det är svårt att tänka sig en situation där en privat försvarare som uppfyller de krav som ställs på en offentlig försvarare t.ex. skulle ha brottsligt samröre med en misstänkt. Vi menar tvärtom att det inte alls är så svårt att tänka sig en sådan situation. Inte minst den organiserade brottsligheten borde ha stora möjligheter att plantera eller rekrytera jurister som uppfyller kraven just för att tillskansa sig den information och de möjligheter som ges till de försvarare som uppfyller kraven som gör att begränsningar inte kan göras. Vi har emellertid inte just nu något konkret förslag på hur man kan säkerställa att sådana situationer inte uppstår utan att rättssäkerheten för en misstänkt eller tilltalad skadas, men vi anser att regeringen avfärdar risken alltför lättvindigt. Det är därför viktigt att regeringen följer frågan noggrant och vidtar de åtgärder som behövs.

I propositionen föreslås också genomgående att möjligheten att begränsa kontakt med försvarare på olika sätt ska snävas in. Förslaget innebär att det för att begränsa kontakten krävs att utredningen ”väsentligen försvåras” till skillnad från dagens reglering som anger att en begränsning kan göras om det annars medför ”men för utredningen”. Vi anser att nuvarande reglering är en bättre ordning, detta inte minst med tanke på den utveckling vi ser inom den organiserade brottsligheten. Vi anser därför inte att denna snävare formulering ska användas, vilket är relevant för alla delar i denna proposition. Dessutom verkar nuvarande ordning vara god, eftersom inget initiativ att ändra detta kommit annat än utifrån, från EU.

Vidare anser vi att det av det aktuella förslaget framstår som otydligt att den intagne inte får använda vilken kommunikationsutrustning som helst. Som Kriminalvården föreslår bör detta förtydligas så det inte råder någon tvekan

om att så är fallet. Vidare bör det utredas om och i så fall hur försändelser till eller från en försvarare ska kunna kontrolleras med avsikt att förhindra att otillåtna föremål tas in eller ut från ett förvar av en frihetsberövad. Vi anser att det är en naiv ordning att detta ska vara helt oinskränkt. Givetvis måste konfidentialiteten upprätthållas, men regeringen måste överväga hur en bättre ordning kan upprätthållas.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2015/16:187 Genomförande av EU:s försvarardirektiv:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i häkteslagen (2010:611).

Följdmotionen

2016/17:66 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ändringar i propositionen och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs¹ att 21 kap. 9 §, 23 kap. 10 § och 24 kap. 21 a § rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 kap.**9 §**

Försvare för den som är anhållen eller häktad må ej förvägras att sammanträffa med honom. Försvaren äge i enrum meddela sig med den anhållne eller häktade; annan än offentlig försvarare dock endast om undersökningsledaren eller åklagaren medger det eller rätten finner det kunna ske utan men för utredningen eller för ordningen eller säkerheten å förvaringsplatsen.

Offentlig försvarare så ock av den misstänkte utsedd försvarare, som uppgivits för rätten, skola kallas till huvudförhandling eller annat rättens sammanträde för förhandling.

Den som är gripen, anhållen eller häktad har rätt att träffa sin försvarare. Om en försvarare som är utsedd av den misstänkte inte uppfyller de krav som ställs i 5 § första stycket, får undersökningsledaren eller åklagaren besluta att den misstänkte inte får träffa sin försvarare om det är nödvändigt för att sakens utredning inte väsentligen ska försvåras eller för att avvärja fara för någons liv, fysiska hälsa eller frihet. Beslutet ska vara skriftligt och innehålla de skäl som det grundas på. Den misstänkte eller försvararen får begära att rätten prövar beslutet.

Om den misstänkte har rätt att träffa sin försvarare ska det få ske i enrum.

En offentlig försvarare eller en försvarare som har utsetts av den misstänkte och meddelats rätten ska kallas till huvudförhandlingen, liksom till andra sammanträden inför rätten.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/48/EU av den 22 oktober 2013 om rätt till tillgång till försvarare i straffrättsliga förfaranden och förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder samt om rätt att få en tredje part underrättad vid frihetsberövande och rätt att kontakta tredje parter och konsulära myndigheter under frihetsberövandet, i den ursprungliga lydelsen.

23 kap.**10 §²**

Undersökningsledaren bestämmer, med de begränsningar som följer av andra-sjätte styckena, vem som får närvara vid förhör.

Vid förhör ska såvitt möjligt ett av undersökningsledaren anmodat trovärdigt vittne närvara.

Ett biträde till en person som förhörs har rätt att närvara vid förhöret, om det kan ske utan men för utredningen och biträdet svarar mot de krav som ställs på försvarare i 21 kap. 3 § tredje stycket.

Den misstänkte och hans eller hennes försvarare har rätt att närvara vid förhör som hålls på den misstänktes begäran enligt 18 § andra stycket. Vid andra förhör får försvararen närvara, om det kan ske utan men för utredningen.

Målsägandebiträde har rätt att närvara vid förhör med målsäganden. Detsamma gäller en stödperson, om hans eller hennes närvaro inte är till men för utredningen.

Är den som hörs under 15 år, bör den som har vårdnaden om honom eller henne vara närvarande vid förhöret, om det kan ske utan men för utredningen.

Undersökningsledaren bestämmer, med de begränsningar som följer av andra-sjätte styckena, vem som får närvara vid ett förhör.

Vid ett förhör ska om möjligt ett trovärdigt vittne utsett av undersökningsledaren närvara.

Ett biträde till en person som förhörs har rätt att närvara vid förhöret om det kan ske utan men för utredningen och om biträdet uppfyller de krav som ställs på en försvarare i 21 kap. 3 § tredje stycket.

Den misstänkte har rätt att själv närvara och ha sin försvarare närvarande vid ett förhör som hålls på den misstänktes begäran enligt 18 § andra stycket. Vid andra förhör med den misstänkte har han eller hon rätt att ha sin försvarare närvarande. En försvarare som inte uppfyller de krav som ställs i 21 kap. 5 § första stycket får dock förhindras att närvara om det är nödvändigt för att sakens utredning inte väsentligen ska försvåras eller för att avvärja fara för någons liv, fysiska hälsa eller frihet. Vid förhör med någon annan än den misstänkte får den misstänktes försvarare närvara om det kan ske utan men för utredningen.

Ett målsägandebiträde har rätt att närvara vid förhör med målsäganden. Detsamma gäller en stödperson, om hans eller hennes närvaro inte är till men för utredningen.

När den som hörs är under 15 år bör den som har vårdnaden om honom eller henne vara närvarande vid förhöret, om det kan ske utan men för utredningen.

² Senaste lydelse 2008:67.

Undersökningsledaren får besluta att det som har förekommit vid förhör inte får uppenbaras.

Undersökningsledaren får besluta att det som har förekommit vid *ett* förhör inte får uppenbaras.

24 kap.

21 a §³

När någon har frihetsberövats genom gripande enligt 7 § första stycket, genom överlämnande till en polisman enligt 7 § andra stycket och då inte har frigivits, genom anhållande eller genom häktning enligt 17 §, ska någon av den frihetsberövades närmaste anhöriga eller någon annan person som står den frihetsberövade särskilt nära underrättas om frihetsberövandet så snart det kan ske utan men för utredningen.

Om den frihetsberövade motsätter sig att någon underrättas om frihetsberövandet, får underrättelse lämnas bara om det finns synnerliga skäl.

Underrättelse behöver inte lämnas om frihetsberövandet har upphört.

Den som har frihetsberövats genom gripande enligt 7 § första stycket, genom överlämnande till en polisman enligt 7 § andra stycket och då inte har frigetts, genom anhållande eller genom häktning enligt 17 § har rätt att så snart som möjligt få någon av sina närmaste anhöriga eller någon annan person som står honom eller henne särskilt nära underrättad om frihetsberövandet. Undersökningsledaren får besluta att skjuta upp en underrättelse om det är nödvändigt för att sakens utredning inte väsentligen ska försvåras. När det inte längre finns skäl för beslutet ska en underrättelse lämnas så snart som möjligt.

Om den frihetsberövade motsätter sig att någon underrättas om frihetsberövandet, får *en* underrättelse lämnas bara om det finns synnerliga skäl.

En underrättelse behöver inte lämnas om frihetsberövandet har upphört.

Denna lag träder i kraft den 27 november 2016.

³ Senaste lydelse 2008:67.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Härigenom föreskrivs¹ att 5, 6 och 32 a §§ lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §²

Om någon som inte har fyllt arton år är skäligen misstänkt för brott, *skall* vårdnadshavaren eller annan som svarar för den unges vård och fostran samt annan som har en fostrande roll i förhållande till den unge omedelbart underrättas *samt* kallas till förhör som hålls med den unge, *om detta inte är till men för utredningen eller det annars finns särskilda skäl mot det.*

Om någon som inte har fyllt arton år är skäligen misstänkt för brott, *ska* vårdnadshavaren eller *någon* annan som svarar för den unges vård och fostran samt *någon* annan som har en fostrande roll i förhållande till den unge omedelbart underrättas *och* kallas till förhör som hålls med den unge. *Om den unge har gripits, anhållits eller häktats på grund av brottsmisstanken, ska en sådan vuxen underrättas om detta och om skälen för det samtidigt med underrättelsen om brottsmisstanken eller annars omedelbart efter frihetsberövandet.*

Undersökningsledaren får besluta att skjuta upp en underrättelse om brottsmisstanke, en kallelse till förhör eller en underrättelse om frihetsberövande om det är nödvändigt för att sakens utredning inte väsentligen ska försväras. När det inte längre finns skäl för beslutet ska en underrättelse omedelbart lämnas. Detsamma gäller en kallelse till förhör.

En underrättelse eller kallelse enligt första stycket ska inte göras om det strider mot den unges bästa eller om det finns andra särskilda skäl.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/48/EU av den 22 oktober 2013 om rätt till tillgång till försvarare i straffrättsliga förfaranden och förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder samt om rätt att få en tredje part underrättad vid frihetsberövande och rätt att kontakta tredje parter och konsulära myndigheter under frihetsberövandet, i den ursprungliga lydelsen.

² Senaste lydelse 2002:382.

6 §³

Om någon som inte har fyllt arton år är skäligen misstänkt för ett brott *på vilket fängelse kan följa, skall* socialnämnden genast underrättas. Av underrättelsen *skall* det framgå *om* den misstänkte har tillfrågats om han eller hon vill delta i medling enligt lagen (2002:445) om medling med anledning av brott *samt* hur den misstänkte ställt sig till deltagande.

Om någon som inte har fyllt arton år är skäligen misstänkt för ett brott *som kan leda till fängelse, ska* socialnämnden genast underrättas. Av underrättelsen *ska* det framgå *huruvida* den misstänkte har tillfrågats om han eller hon vill delta i medling enligt lagen (2002:445) om medling med anledning av brott *och* hur den misstänkte ställt sig till *ett* deltagande.

Om den unge har gripits, anhållits eller häktats på grund av brottsmisstanken, ska socialnämnden underrättas om detta och om skälen för det samtidigt med underrättelsen om brottsmisstanken eller annars genast efter frihetsberövandet.

32 a §⁴

Ett juridiskt biträde ska förordnas för den unge

1. vid en utredning enligt 31 § första stycket, om det inte är uppenbart att den unge saknar behov av det, och
2. vid en utredning enligt 31 § andra eller tredje stycket, om det finns synnerliga skäl för det.

Ansökan om sådant biträde görs av åklagaren eller den unges vårdnadshavare hos tingsrätten. Bestämmelserna i 21 kap. 5–8 §§, 9 § *andra* stycket och 10 § rättegångsbalken ska tillämpas *be- träffande* sådant juridiskt biträde.

En ansökan om *ett* sådant biträde görs av åklagaren eller den unges vårdnadshavare hos tingsrätten. Bestämmelserna i 21 kap. 5–8 §§, 9 § *tredje* stycket och 10 § rättegångsbalken ska tillämpas *i fråga om ett* sådant juridiskt biträde.

Denna lag träder i kraft den 27 november 2016.

³ Senaste lydelse 2002:447.

⁴ Senaste lydelse 2010:478.

3 Förslag till lag om ändring i häkteslagen (2010:611)

Härigenom föreskrivs⁵ att 3 kap. 4–8 §§ och 6 kap. 2 § häkteslagen (2010:611) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

4 §

En intagen får stå i förbindelse med en annan person genom elektronisk kommunikation i den utsträckning det lämpligen kan ske. *Sådan kommunikation får dock vägras om den kan äventyra säkerheten på ett sätt som inte kan avhjälpas genom avlyssning enligt 5 §.*

En intagen får stå i förbindelse med en annan person genom elektronisk kommunikation i den utsträckning det lämpligen kan ske.

Elektronisk kommunikation får vägras om den kan äventyra säkerheten på ett sätt som inte kan avhjälpas genom avlyssning enligt 5 §. Om den intagne har utsett en försvarare som inte uppfyller de krav som ställs i 21 kap. 5 § första stycket rättegångsbalken, får dock elektronisk kommunikation mellan den intagne och försvararen endast vägras om det är nödvändigt för att avvärja fara för någons liv, fysiska hälsa eller frihet.

Elektronisk kommunikation mellan en intagen och hans eller hennes offentliga försvarare får inte vägras. Detsamma gäller elektronisk kommunikation mellan en intagen och en försvarare som den intagne har utsett om försvararen uppfyller de krav som ställs i 21 kap. 5 § första stycket rättegångsbalken.

⁵ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/48/EU av den 22 oktober 2013 om rätt till tillgång till försvarare i straffrättsliga förfaranden och förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder samt om rätt att få en tredje part underrättad vid frihetsberövande och rätt att kontakta tredje parter och konsulära myndigheter under frihetsberövandet, i den ursprungliga lydelsen.

5 §

Elektronisk kommunikation mellan en intagen och en annan person får avlyssnas, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl. De som ska kommunicera med varandra ska i förväg informeras om kontrollen.

Elektronisk kommunikation mellan en intagen och hans eller hennes offentliga försvarare får inte avlyssnas. Elektronisk kommunikation mellan en intagen och hans eller hennes försvarare får inte avlyssnas.

6 §

Försändelser mellan en intagen och hans eller hennes offentliga försvarare, en svensk myndighet eller ett internationellt organ som har av Sverige erkänd behörighet att ta emot klagomål från enskilda ska vidarebefordras utan granskning. En sådan försändelse till en intagen ska dock inte vidarebefordras utan hållas kvar, om det finns anledning att anta att uppgiften om avsändare av försändelsen är oriktig.

Försändelser mellan en intagen och hans eller hennes offentliga försvarare, en svensk myndighet eller ett internationellt organ som har av Sverige erkänd behörighet att ta emot klagomål från enskilda ska vidarebefordras utan granskning. *Detsamma gäller försändelser mellan en intagen och en försvarare som den intagne har utsett om försvararen uppfyller de krav som ställs i 21 kap. 5 § första stycket rättegångsbalken.* En sådan försändelse till en intagen ska dock inte vidarebefordras utan hållas kvar, om det finns anledning att anta att uppgiften om avsändare av försändelsen är oriktig.

7 §

Om en intagen har utsett en försvarare som inte uppfyller de krav som ställs i 21 kap. 5 § första stycket rättegångsbalken, ska försändelser mellan den intagne och försvararen vidarebefordras såvida det inte är nödvändigt att vägra vidarebefordran för att avvärja fara för någons liv, fysiska hälsa eller frihet.

I andra fall än som avses i 6 § får en intagen vägras att sända eller ta emot en försändelse, om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten. *En försändelse som den intagne inte får sända eller ta emot får hållas kvar.*

I andra fall än som avses i första stycket eller i 6 § får en intagen vägras att sända eller ta emot en försändelse, om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten.

En försändelse som den intagne inte får sända eller ta emot får hållas kvar.

8 §

En försändelse som hålls kvar får *inte* granskas *utan* den *intagnes medgivande*, om det *inte* är absolut nödvändigt av säkerhetsskäl.

En försändelse som avses i 6 § får endast granskas *i syfte* att utreda vem avsändaren är.

En försändelse som hålls kvar får granskas *endast om*

1. *den intagne har medgett det, eller*

2. *det i fall som avses i 7 § andra stycket är absolut nödvändigt av säkerhetsskäl.*

En försändelse som avses i 6 § eller 7 § *första stycket* får endast granskas *för* att utreda vem avsändaren är.

6 kap.

2 §

Ett beslut om restriktioner enligt 1 § får avse inskränkningar i rätten att

1. placeras tillsammans med andra intagna enligt 2 kap. 1 § andra stycket,

2. vistas i gemensamhet enligt 2 kap. 5 §,

3. följa vad som händer i omvärlden enligt 2 kap. 9 §,

4. inneha tidskrifter och tidningar enligt 2 kap. 11 §,

5. ta emot besök enligt 3 kap. 1 § första stycket,

6. stå i förbindelse med annan genom elektronisk kommunikation enligt 3 kap. 4 §, eller

6. stå i förbindelse med annan genom elektronisk kommunikation enligt 3 kap. 4 § *första och andra styckena*, eller

7. sända och ta emot försändelser enligt 3 kap. 7 §.

Denna lag träder i kraft den 27 november 2016.